

Elemente inedite din plastica grupului cultural Balta-Sărată

PETRU ROGOZEA

În contextul cercetării epocii bronzului din zona central-estică a Banatului, s-a individualizat, în urma cercetărilor arheologice din ultimii ani, grupul cultural Balta-Sărată¹, încadrat cronologic în Br. A₂-C. Descoperiri aparținând acestui grup cultural au fost făcute la: Valea Timișului „Rovină”², Iaz „Dimb”³, Balta Sărată „Cîmpul lui Poșta”⁴, Visag⁵, Susani „Deluț”⁶, Ictar-Budinț „Islaz”⁷, Sacu „Tărinioara”⁸, Var „La Dos”⁹ și Ciuta „Grajduri CAP”¹⁰.

În prezenta lucrare semnalăm apariția unor fragmente de statuete ceramice — idoli antropomorfi — descoperite la Sacu, două fragmente, (fig. 1, fig. 2/1) și Ciuta, două fragmente, (fig. 2/2, fig. 3), un alt fragment este amintit la Valea Timișului¹¹. Menționăm că nu am întâlnit în lite-

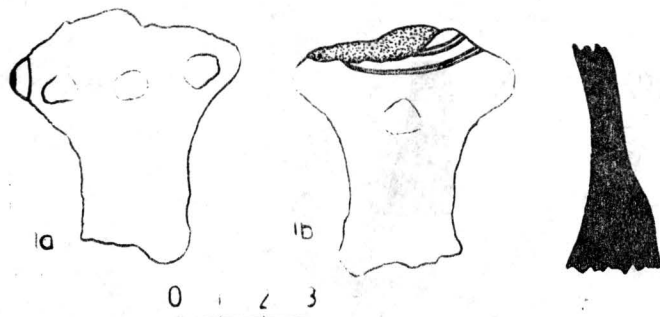

Fig. 1. Sacu, fragment de idol antropomorf.

ratura de specialitate, privitoare la zona Banatului, referiri la descoperirea unor astfel de idoli antropomorfi, cu excepția fragmentului de la Valea Timișului¹², care este un import Gîrla — Mare în mediul grupului cultural Balta Sărată¹³, sau a celor din Clisura Dunării, mai ales din necropola de la Liubcova „Tiglărie”¹⁴.

Astfel, la Sacu (jud. Caraș-Severin) au fost descoperite în punctul „Tărinioara” (Ferma horticolă) două fragmente de idoli antropomorfi.

¹ R. Petrovsky, M. Gumă, StComCaransebeș, IMCD, 1979, p. 53—110, pl. 1—28.

² *Ibidem*, p. 61—63, pl. 19—25.

³ *Ibidem*, p. 58—61, pl. 8—18.

⁴ *Ibidem*, p. 56—58, pl. 1—7.

⁵ D. Berciu, Dacia NS, 5, 1961, p. 124—125; *Idem*, ZborNM, Belgrad, 4, 1964, p. 44; VI. Dumitrescu, I. Stratan, SCIV, 18, 1, 1967, p. 71—81; cu clarificările lui M. Gumă și R. Petrovsky.

⁶ I. Stratan, A. Vulpe, PZ, 52, 1977, p. 30—31, Taf. 27/4—26; 28/1—17.

⁷ M. S. Petrescu, Tibiscus, 6, 1986, p. 211—217.

⁸ Cercetări inedite P. Rogoza.

⁹ Cercetări inedite P. Rogoza.

¹⁰ Cercetări inedite P. Rogoza.

¹¹ Inf. M. Gumă.

¹² R. Petrovsky, M. Gumă, *op. cit.*, p. 65, fig. 2.

¹³ Inf. M. Gumă.

¹⁴ Inf. C. Săcărin.

1. Idol antropomorf — fragment — îi lipsesc capul și partea inferioară (fig. 1). A fost descoperit în secțiunea S 7/1987, în caroul 2, la adâncimea de 0,85 m. Este de culoare neagră, din pastă fină cu nisip, fiind ornamentat astfel: pe față cu trei cercuri imprimate, în partea stângă cu două linii incizate (fig. 1/1a), pe spate cu un cerculeț imprimat (situat aproape central), iar în zona umerilor cu două linii incizate. (fig. 1/1b). Din profil piesa este mai subțire în partea superioară iar în partea inferioară este mai groasă. Se poate observa o redare schematică a torsului cu umerii și brațele. Dimensiunile* piesei sînt: $I = 5,5$ cm, $La = 5$ cm, $Gr = 2,2$ cm.

2. Idol antropomorf — fragment — îi lipsesc capul și partea inferioară (fig. 2/1a—b). A fost descoperit în caseta C 1/1987, la adâncimea de 0,60—0,90 m. Este de culoare brun-gălbui, din pastă fină cu nisip, fiind ornamentat pe față cu un șir de cerculețe imprimate orizontal (în dreptul brațelor) care întretaie două șiruri de cerculețe imprimate vertical (fig. 2/1a). Pe spate, în zona brațelor, sînt cerculețe imprimate iar în centrul spatelui se află un singur cerculeț imprimat (fig. 2/1b). Din profil piesa este mai subțire în partea superioară iar în cea inferioară ea se îngroașă. Și la această piesă se poate observa o schematizare a torsului cu brațele și umerii ornamentați, păstrîndu-se și o mică parte din gît. Dimensiunile piesei sînt: $I = 3$ cm, $La = 4$ cm, $Gr = 1,5$ cm.

În punctul „Grajdurile CAP” din hotarul satului Ciuta (com. Obreja, jud. Caraș-Severin) au fost descoperite alte două fragmente de idoli antropomorfi.

1. Idol antropomorf — fragment — îi lipsesc capul și partea inferioară (fig. 3/1). A fost descoperit în secțiunea S 1/1990, caroul 10—11, la adâncimea de 0,40—0,50 m. Este de culoare neagră, din pastă fină cu nisip, fiind ornamentat pe față cu un șir de cerculețe imprimate (realizate cu un obiect tubular) vertical iar antebrățele sînt îndoite din coate și aduse pe piept, și realizate în relief cu linii verticale incizate (fig. 3/1a), iar antebrățele sînt înconjurate de șiruri de cerculețe

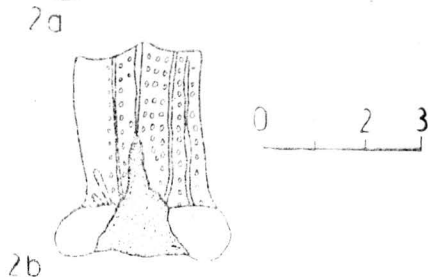
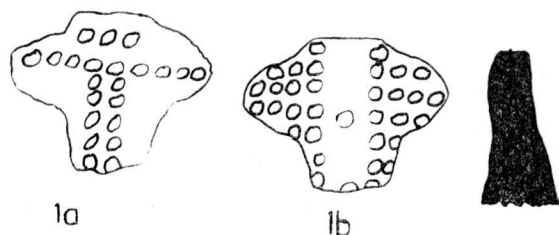

Fig. 2. Sacu, 1a—1b fragment de idol antropomorf, Ciuta — 2a—2b Fragment de idol antropomorf.

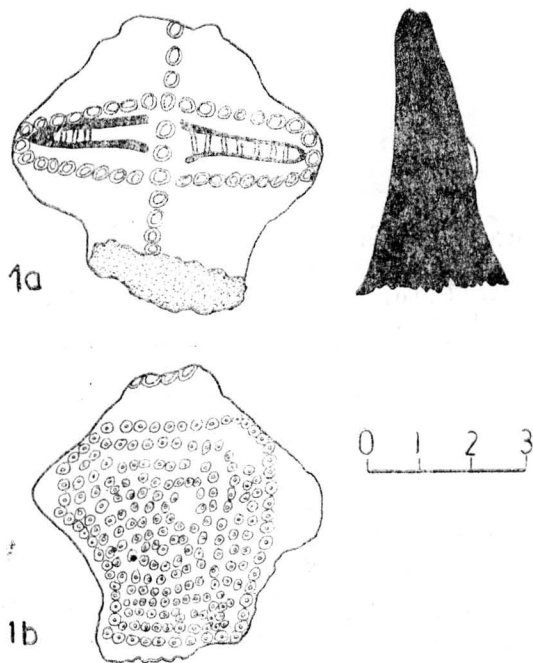

Fig. 3. Ciuta Fragment de idol antropomorf.

imprimare. Pe spate în zona gitului este un șir de cerculețe imprimate iar torsul și umerii (în afară de brațe) sînt ornamentate cu cerculețe imprimate (fig. 3/1b). În profil piesa este mai subțire în partea superioară și mai groasă în partea inferioară. Și la această piesă se poate observa o schematizare a torsului, a brațelor și a antebrățelor. Torsul acestui idol se aseamănă cu torsul statuetelor de tip Cirna — Gîrla Mare, dar ornamentația cît și tehnica ei de realizare diferă, cerculețele nemai fiind încrustate cu o substanță albă. Dimensiunile piesei sînt : $I = 5,5$ cm, $La = 5,8$ cm și $Gr = 3$ cm.

2. Idol antropomorf — fragment — îl lipsește partea superioară (fig. 2/2a—b). A fost descoperit în secțiunea S 1/1990, caroul 15—16, la adîncimea de 0,40 m. Este de culoare neagră, din pastă fină cu nisip, de formă cilindrică cu baza îngroșată și concavă. Pe o parte este ornamentat cu patru șiruri de cerculețe verticale imprimate și patru linii verticale incizate (fig. 2/2a), ceea ce ar reprezenta faldurile unei rochii. Pe partea opusă apar opt șiruri de cerculețe verticale imprimate și patru linii verticale incizate, ce ar putea sugera și ele faldurile unei rochii (fig. 2/2b). Dimensiunile piesei sînt : $I = 4,6$ cm, $D = 3,7/2,5$ cm.

Studiind aceste piese arheologice** putem constata, pe lângă schematizarea lor anatomică (tors, git, brațe și umeri) și o oarecare ordonare a cerculețelor imprimate și a liniilor incizate care reprezintă fie elemente de îmbrăcăminte cu ornamentația specifică (fig. 2/1a—b, fig. 2/2a—b, fig. 3/1a—b), fie obiecte de podobă, coliere, brățări și aplicații (fig. 1/1a, fig. 3/1a—b). Fragmentul de statueta de la Ciuta (fig. 2/2a—b) reprezintă un idol antropomorf feminin iar în privința celorlalte piese distincte este greu de făcut. Probabil, și cealaltă piesă de la Ciuta (fig. 3/1a—b) reprezintă un idol antropomorf feminin.

Ornamentele au fost realizate prin imprimarea și incizarea liniilor și cerculețelor în pastă crudă, lipsind încrustația cu o substanță albă. Piesa de la Ciuta (fig. 3/1a—b) are depusă pe ornamente o substanță albă, dar care provine de la o groapă de var, folosită la construirea grăjdurilor ce străpunge nivelul așezării de epocă bronzului aparținînd grupului cultural Balta — Sărată.

New plastic elements of the Balta Sărată cultural group

SUMMARY

It is in the central-eastern part of Banat that the archaeological researches of recent years have plainly revealed a new cultural group belonging to the Bronze Age, called the Balta Sărată group.

The paper we are presenting is dealing exclusively with four fragments of anthropomorphic idols uncovered in Ciuta (2 statues) and Sacu (2 statues) as well as fragments unearthed at Valea Timișului. These four fragments of statues are adorned with imprinted circles as well as lines.

As far as we are concerned, these statues are supposed to be the only ones uncovered belonging to the Balta Sărată cultural group.

Fig. 1. Sacu, fragment of anthropomorphical idol.

Fig. 2. Sacu, 1a—1b, fragment of anthropomorphical idol; Ciuta, 2a—2b, fragment of anthropomorphical idol;

Fig. 3. Ciuta, fragment of anthropomorphical idol.

* Pentru dimensiuni am folosit următoarele abrevieri: I = înălțime, La = lățime (la nivelul brațelor), Gr = grosime la bază, D = diametru.

** Menționăm că piesele de la Sacu se află în inventarul Muzeului din Caransebeș, iar cele de la Ciuta în inventarul Muzeului din Reșița.

— 100 —

— 100 —

—